

EVALUAREA FORMATIVĂ, EVALUAREA SUMATIVĂ, ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ

FORMATIVE EVALUATION, SUMMATIVE EVALUATION, BETWEEN THEORY AND PRAXIS

Alexandru BLAGA

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației și Asistență Socială

E-mail: acm_bлага@yahoo.com

Abstract

The study analyzes the way in which formative and summative evaluation are used in educational practice in Romania. The conclusion is that it is urgent that measures of improvement should be taken. These refer to the formation of human resources, to the providing of material resources but also to the time factor which the evaluator/practitioner should have at their disposal for a modern evaluation within the school programme. Investments made in this respect are wholly justified by at least two arguments: the selection of students for higher education could be made correctly and, through information acquired in the course of due time, through evaluation, corrections of given changes in didactic strategies, could become efficient.

Key-words: *formative evaluation, summative evaluation, Romanian education, measures of improvement*

Cuvinte cheie: *evaluare formativă, evaluare sumativă, învățământ românesc, măsuri de ameliorare*

A) *Precizări conceptuale,*

Evaluarea este un demers de colectare a informației despre un obiect / subiect supus procesului de culegere a informației.

„Evaluarea formativă se realizează predominant pe parcursul desfășurării procesului didactic și este menită să verifice sistematic progresele elevilor...Evaluarea sumativă (cumulativă) este modul de evaluare dinamică a rezultatelor școlare realizat predominant prin verificări punctuale pe parcursul programului...” [1]

După Minder [2] cele două forme de evaluare se caracterizează prin trăsături ce pot fi sintetizate.

Evaluarea formativă este analitică, fiind legată de obiective operaționalizate, continuă, caracteristică dată de marea frecvență cu care se realizează, diagnostică, în sensul calității sale de a furniza informație raportată la obiectivul avut în vedere în corelație cu care evidențiază punctele slabe ale activității de învățare și corectivă, cu deschidere spre demersul de corectare.

Evaluarea sumativă este, în opinia aceluiași autor, globală, apelând la un domeniu larg al conținuturilor curriculei, punctuală, în sensul că se realizează în momente bine și din timp stabilite (sfârșitul unității de învățare, a ciclului de învățare ș.a.m.d.), statistică, în sensul că rezultatele individuale sunt parte, elemente, ale rezultatelor populației școlare supuse evaluării și prelucrării statistice și normativă, calitate legată de antinomia succes – eșec.

B) *Privire critică asupra sistemului românesc de evaluare școlară. Posibile soluții*

Înscris încă în sistemul tradițional de evaluare căruia i se aduc tot mai multe critici argumentate, sistemul românesc de evaluare școlară, este puțin eficient din cauza tendinței de a absolutiza evaluarea sumativă. Prin modul în care este proiectat și funcționează, sistemul, acordă

mare importanță comparării rezultatelor elevilor în detrimentul stabilirii nivelului performanței individuale [3]. Rezultatele evaluării au o influență scăzută asupra unui demers necesar de ameliorare a procesului de predare și învățare.

Nivelul performanței individuale poate fi continuu cunoscut prin dezvoltarea evaluării formative, procesul de predare poate fi îmbunătățit prin cunoaștere la timp a eventualelor sincope în pregătirea elevilor, cunoaștere ce poate fi realizată optim, în condițiile evaluării formative.

Evaluarea sumativă își găsește locul în momentele în care se încheie o unitate de învățare, atunci când se realizează o selecție cu scop de promovare într-o treaptă superioară de învățământ, în învățământul preuniversitar, la examenele de bacalaureat etc.

Mult mai dinamic, grație autonomiei de care se bucură, învățământul superior românesc și-a construit un sistem multicriterial de evaluare, cel puțin în zona evaluării activităților studentești, bazat în special, pe evaluarea continuă a activității individuale. Evaluarea sumativă, dincolo de rezultatul înregistrat la examene și colocvii, înglobează informații despre activitatea individuală de învățare a fiecărui student, dând acestuia o pondere importantă în stabilirea rezultatului final al evaluării.

Învățământul preuniversitar încearcă, prin sistemul notelor acordate pe parcursul semestrului, prin calcularea mediei ponderate alcătuită din media notelor acordate pe parcursul semestrului și nota de la teză, să ofere o evaluare corectă a activității elevului. Din păcate, tributar încă unor norme vechi, mentalității dascălilor și a familiei elevilor, unui sistem de selecție în care informațiile evaluărilor pe parcurs, în condiții diferite de mediu, sunt amestecate cu rezultate ale unor evaluări de tip sumativ, sistemul românesc preuniversitar de învățământ nu reușește nici să realizeze selecția corectă și obiectivă pentru un parcurs educațional optim, în cazul fiecărui elev, nici să acumuleze informații obiective, despre modul în care se derulează procesul de învățământ.

Principiul numărului minim de note acordate la examinările curente pe parcursul unui semestru (acesta coincide cu numărul de ore alocat săptămânal disciplinei respective) pare a fi un principiu în sprijinul realizării evaluării continue. În realitate, nevoia de a se supune normei, îl determină pe evaluator să procedeze des la evaluări sumative, în cazul fiecărui elev. Rezultatele (notele) stabilite în funcție de un conținut limitat (conținutul lecției de zi, de exemplu), sunt înregistrate în catalog, devenind astfel un rezultat obținut într-o manieră de tip sumativ.

Principiul „notării ritmice” îl obligă pe evaluator să înregistreze ritmic note în catalog, să finalizeze ritmic evaluările de tip sumativ, despre care am amintit.

Dincolo de aceste câteva norme, în sistemul românesc de învățământ, fiecare evaluator folosește curent, sistemul propriu de evaluare, întemeiat pe experiența pe care o are, pe particularitățile grupurilor de elevi cu care lucrează, pe caracteristicile mediului educativ etc.

Fără a avea pretenția de a epuiza direcțiile de acțiune în vederea ameliorării demersului evaluativ în învățământul românesc, vom pune în discuție, pornind de la nevoile evaluatorului și de la nevoile celui evaluat, câteva aspecte.

Punerea în funcție a unui sistem modern de evaluare în care să se regăsească la modul real și nu formal, atât demersul evaluativ formativ cât și cel sumativ, are nevoie de resurse umane, materiale și de resurse de timp.

În domeniul resurselor umane, pregătirea inițială dar mai ales continuă a evaluatorilor pentru a fi capabili să proiecteze, să producă și să utilizeze instrumente și metodologii de evaluare eficiente, este esențială. Formarea evaluatorilor va trebui să includă și elemente de autoevaluare. Autoevaluare este recunoscută ca un demers eficient și ieftin, în formare și autoformare.

Evaluarea modernă, necesită resurse materiale ce se consumă pentru realizarea instrumentelor de evaluare, a suporturilor informatice ce facilitează sau determină înregistrarea datelor și interpretarea lor, pentru susținerea cercetării în domeniu și pentru diseminarea experienței pozitive.

Timpul destinat evaluării este un domeniu extrem de important. Acum, în sistemul de învățământ românesc, nu există timp pentru evaluare și nici pentru autoevaluare. Există, cu toate că

de mult timp se clamează nevoia de transformare a sistemului „enciclopedic” de învățământ în sistem formativ, inerția care menține în curricula o cantitate mare de informație. Pedagogia modernă oferă soluții, care în sistemul nostru de învățământ nu se aplică.

Descongestionarea programei școlare, abordarea interdisciplinară, pot fi soluții pentru a oferi mai mult timp din programul școlar, pentru evaluare și autoevaluare. Metodele active de predare se pot îmbina cu evaluarea formativă și cu autoevaluarea. Evaluatorul (profesorul sau învățătorul) are nevoie de timp, în cadrul oferit de programul școlar, pentru a aplica procedeele de evaluare formative și sumative.

În funcție de obiectivele avute în vedere, de particularitățile de vârstă ale celor evaluați, evaluarea formativă se leagă tot mai mult de etapele evaluării calitative: observația, descrierea, interpretarea și estimarea. Privită din această perspectivă, evaluarea continuă presupune înregistrarea informației ca o consecință a procesului de observație de lungă durată. Înregistrarea, facilitează descrierea și interpretarea iar acestea din urmă, estimarea.

Un cadru didactic pus în situația realizării unei programe încărcate, formabili, elevi sau studenți, obosiți de solicitările intense de a acumula informație, nu pot reacționa corespunzător la demersurile de natură evaluativă care ar trebui să fie continue. Evaluarea sumativă realizată pe un fond de suprasolicitare intelectuală generat și de deficiențe de natură educativă ale curriculumului, nu poate produce rezultate valide. Din această perspectivă (și nu numai!) soluția descongestionării programelor școlare se impune.

Concluzii

Sistemul românesc de evaluare în educație, trebuie și poate fi reformat. Soluțiile de reformă țin de modul în care sunt formate resursele umane dar și de modul în care sunt asigurate resursele materiale și de timp. Folosirea, la modul simultan, complementar, echilibrat dar și profesionist a evaluării formative și a celei sumative pot produce efecte benefice asupra calității educației.

Practic, se cer a fi aplicate soluții ce asigură în primul rând timp, în interiorul activității școlare, pentru evaluare și autoevaluare.

Formarea educatorilor pentru o evaluare modernă, schimbarea mentalității în legătură cu evaluarea, prin abandonarea formalismului și a birocrăției și înlocuirea acestora cu metode și instrumente eficiente, abordate cu profesionalism, este o altă direcție pe care ar trebui să se acționeze.

Susținerea financiară a unui nou demers de evaluare în școala românească, este absolut necesară. Investiția făcută în acest sens este pe deplin justificată de cel puțin de două argumente: selecția pentru promovarea în forme superioare de învățământ s-ar putea face corect și, prin informația acumulată în timp util, prin evaluare, corecțiile asupra eventualelor schimbări în strategiile didactice ar putea fi eficiente.

Autonomia sistemului școlar preuniversitar românesc, poate produce efecte benefice în sistemul de evaluare. Transferul experienței acumulate în sistemul universitar, ca o consecință a autonomiei universitare, va putea schimba, la modul pozitiv, practica evaluării în sistemul preuniversitar de învățământ.

BIBLIOGRAFIE

1. Cucos, Constantin *Teoria și metodologia evaluării*, Iași, Polirom, 2008, pag. 70
2. Minder, Michel, *Didactica funcțională. Obiective, strategii, evaluare*, Chișinău, Editura Cartier Educațional, 2003, pag 281
3. Stoica, Adrian, *Reforma evaluării în învățământ*, București, Editura Sigma, 2000